

А. В. Якуш
*Житомирський державний університет
імені Івана Франка*
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент О. В. Коляда

**Ірландська драматургія першої половини XX століття. Традиції та
новаторство на прикладі творчості Б. Шоу**

Статтю присвячено розгляду авторських новаторств та дотриманню канонів Б. Шоу як представником ірландської драматургії першої половини XX століття. У роботі виокремлено головні прояви боротьби Б. Шоу за нову драму, драму-дискусію та театр ідей.

Ключові слова: *драма-дискусія, передмова, ремарка, парадокс, відкритий фінал*

Драма завжди вважалася одним із найоб'єктивніших і безособових, неупереджених літературних родів, який має найліпші умови для втілення можливостей художньої творчості. Прийнято вважати, що свій найпотужніший внесок в розвиток світової драматургії Ірландія внесла саме драматичними творами, основна частина яких припадає на кінець XIX – першу половину XX століття, що пояснюється суспільно-історичними процесами, які й стали каталізатором літературної творчості більшості авторів зазначеного періоду. Однією із неоднозначно трактованих і дійсно важливих постатей серед Ірландських драматургів цього періоду постає Джордж Бернард Шоу.

Актуальність даної статті зумовлена тим фактом, що незважаючи на наявну кількість досліджень на сьогодні не існує єдиної думки щодо авторського стилю Б. Шоу у сфері драматургії та ролі його новаторств в розвитку світової драми.

Метою статті є виявлення свідчень підтримання традиційних форм та введення авторських новаторств в драматургії Б. Шоу як одного з найяскравіших представників ірландської драматургії.

Об'єктом нашого дослідження є драматургія Б. Шоу як ірландського драматурга першої половини XX століття, **предметом** аналізу даної статті є практичне драматургічне втілення Б. Шоу традиційної та новаторської форм драми.

На сьогодні ключем до розуміння всієї творчості Б. Шоу є його книга «Квінтесенція Ібсенізму» (1891), в якій автор декларує не лише своє естетичне та творче кредо, але й власні погляди на суспільство. Цей твір є своєрідним початком активного включення автора в оновлення драматургії. В своїх роботах Б. Шоу теоретично орієнтувався на п'єси Генріка Ібсена, проте практично відходив від цих ідей і вводив свої новаторські моменти в трактуванні призначення, побудови драми і персонажів. Науковці вважають, що в своїй манері написання драм Шоу тяжіє до реалізму [1].

Чи не найпершим новаторством Б. Шоу можна вважати його авторський *поділ власних п'єс на цикли «приємних» (“plays pleasant”), неприємних (“plays unpleasant”) та «п'єси для Пуритан» (“plays for the puritans”)*. В цих циклах простежується наступне новаторство Шоу – жанрова класифікація. Драматична структура цих п'єс будується на об'єднанні жанрів, що, на думку Ромм А., є прийомом характерним для всієї драматичної спадщини Шоу. В його драмах *елементи розважальної комедії поєднуються з формами трагедії* [3: 50].

В своїх п'єсах Б. Шоу почав відходити від канонів і писати надзвичайно *довгі й з безліччю деталей і пояснень передмови й післямови*. Ці частини п'єси, як зазначає один із дослідників творчості драматурга, Крістофер Іннес дають читачеві змогу зрозуміти точку зору автора, що є занадто великою для повного відтворення на сцені, а акторам та режисерам, в свою чергу, корисну інформацію для кращого відтворення на сцені саме авторської задумки [4: 73]. Наведемо для прикладу уривок із предмови до скандальної п'єси «Професія місіс Ворен»: *“That is why I fight the theatre, not with pamphlets and sermons and treatises, but with plays; and so effective do I find the dramatic method that I have no doubt I shall at last persuade even London to take its conscience and its brains with it when it goes to the theatre, instead of leaving them at home with its prayer–book as it does at present.”*[7].

Іншим відходом від традицій є *система ремарок*, яка має принципове значення для всієї п'єси – вони в п'єсах займають не менше місця, ніж репліки, найчастіше є іронічними і дають змогу авторові незримо бути присутнім на сцені, керувати дією, зривати «маски» з героїв, досить часто ці ремарки несуть суб'єктивні ідеї автора й роблять акцент на дрібні деталі, як наприклад, в описі героїні в п'єсі «Пігмаліон»: *“Her hair needs washing rather badly”* [5].

Так само, як і його співвітчизник О. Уайльд, Б. Шоу в своїх п'єсах використовує *парадокси*, але ці парадокси є дещо специфічними й мають на меті гостру критику існуючого стану речей в суспільстві. Власне самі п'єси в Шоу будуються на *парадоксальних ситуаціях*. Як зразок парадоксу можна навести практично творче кредо Шоу: *“My way of joking is to tell the truth. It's the funniest joke in the world.”* [6].

Шоу вводить в драму *новий тип героя* – людини раціоналістичної, практичної, цілеспрямованої, тим самим поділяючи всіх героїв на два типи: на ідеалістів, які живуть фальшивими ідеалами, і реалістів, які скептично споглядають світ. Тут же переосмислюється й *роль жінки* в суспільстві. Задля уникнення трагічного закінчення зіткнення життєвих ідеалів одних героїв із реаліями життя інших, Шоу уникає цілковитого завершення історії, цим самим залишаючи *фінал відкритим*. Для ілюстрації цього новаторства можна взяти п'єсу «Пігмаліон» – замість очікуваного “happy end”, за якого Еліза Дулітл має вийти заміж за свого вчителя, Шоу, люблячи заінтригувати й епатажувати публіку підводить читача до думки, що Еліза купить Хігінсу краватку й рукавички, цим самим навіює логічне завершення цієї історії – одруження. На цьому місці п'єси завершення. В післямові драматург чітко вказує, що Еліза вийде заміж за Фредді – аристократа, на якого вона до цього не звертала увагу [3: 57].

В творчості Шоу не існує класичної драми, автор пропонує драму у *формі дискусії*, тим самим надаючи новій структури п'єсі: розв'язка – розвиток дії – дискусія (тобто перебіг подій повинен готувати фінальну розмову-суперечку, упродовж якої головна проблема (проблеми) п'єси не розв'язується, а навпаки, ще більше загострюється) [2].

Новою в п'єсах Б. Шоу стає не лише будова драми, але й *ідеї драми*, тим самим відбувається активне намагання наблизити нову драму до сучасних проблем суспільного та інтелектуального життя. Драми Шоу є політичними і соціальними за своєю спрямованістю [1].

Із *традиційних моментів* в творчості Шоу можна виділити використання, міфів, алюзій, графонів для передачі особливостей мовлення героїв, наявність ремарок, поділу твору на акти, особлива увага до граматики і фонетики.

Отже, розглядаючи драми Б. Шоу варто відзначити, що в його літературній діяльності мало традиційних елементів, а основна частина п'єс йде в розрив із прийнятими канонами драми і тим самим утворює «драму ідей».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Джордж Бернард Шоу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/posibnuku/341/6.pdf>
2. Історія зарубіжної літератури ХХ століття / Новаторство Шоу в царині театру "ідей" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/17190512/literatura/novatorstvo_shou_tsarini_teatru_idey
3. Ромм А. А Джордж Бернард Шоу / А. А. Ромм. – М.: Искусство, 1987. – 250 с.
4. Innes C. The Cambridge Companion to George Bernard Shaw / C. Innes. – NY.: Cambridge University Press. – 1998. – 343 p.
5. Shaw B. Pygmalion / B. Shaw [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.gutenberg.org/files/3825/3825-h/3825-h.htm>
6. Shaw B. John Bull`s Other Island / B. Shaw [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gutenberg.org/files/3612/3612-h/3612-h.htm>
7. Shaw B. Mrs. Warren`s Profession / B. Shaw. – Режим доступу: <https://www.gutenberg.org/files/1097/1097-h/1097-h.htm>